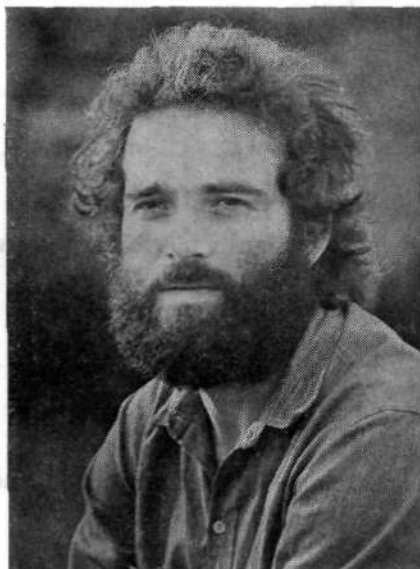

postane popoldne neresnično
 sence začno govoriti svoj jezik
 v mešanju
 mlačnih in hladnih tokov zraka.
 Reči so potemnele
 besede so dobile drugačen smisel.

Zdaj zdaj bodo prišli.
 Žito sonce zlato cvet
 rumena luč rumene iskre
 rumeni krogi pred očmi
 ljudje
 in čaj
 čaj.

Vlado
 Šav

Dolgo stopicanje k začetku

(Odlomek iz novele)

Ivan je bil čuden fant. Včasih je cele ure ležal na preprogi prostornega salona, z licem na mehkih kosmih in z rokami proč od telesa. Drugič spet je pokončno sedel za vijugasto stilno mizo in poslušal pridušeno ropotanje vrtalnega stroja na gradbišču onkraj zaprte verande. Tu in tam je pocingljal s svinčnikom ob kristalno vazo ali pa se čez hodnik odpravil do kuhinje, zmlel med zobmi jabolko ali keks

in se zopet vrnil v veliko sobo z mehкими naslanjači.

Toda krivico bi mu delali, če bi ga imeli za nekak monstrum, ki ves dan negiben čepi v svojem stanovanju. Jedel je na primer tako kot veliko drugih ljudi: okoli dveh je zdrsnil z liftom do restavracije v pritličju, pogoltnil kakšno ne preveč testeno jed in spil kozarec vina. Večkrat je po obedu tudi odšel v mestni park. Roke je imel v žepih, oblečen je bil v oprijet, do vratu zapet plašč, ko je hodil skozi megleno drevje. Včasih je celo poseedel ob okroglem bazenu na koncu sprehajališča. Na dnu so med razpadajočimi plataninimi listi ležali beli kovanci. Na sredi je molel v zrak pokve-

čen štrcelj s suhim sitcem. Ko so ga bruna pričela tiščati v hrbet in se je naveličal opazovati cucke, ki so se ovohavali in oblizovali okoli gospodičen, prestavljajočih se po stezicah s smučarskimi koraki, se je zopet vrnil proti veliki zgradbi iz betona in opeke, kjer je stanoval.

Tudi denar, s katerim se je preživiljal, ni bil prav nič skrivnostnega izvora. Mama, visoko, zrelo dekle s še vedno jedrimi prsmi, sinjeoko, s črnimi, v klobčič zvitimi lasmi na glavi, ki ji je poškrabljeno bolničarsko pokrivalo z zračnimi konicami dajalo videz egipčanske princese, je dajala svojemu edincu polovico kar lepe plače.

Kot večina fantov, ki po gimnaziji ne vedo kod in kam, je študiral primerjalno književnost in filozofijo. Že dve leti se je tako plazil skozi semestre, ali bolje povedano, samo ga je nosilo. Dan pred izpitom se je naučil nekaj imen in naslovov in jih drugi dan izmrmral s tako utrujenim obrazom in odsotnim pogledom, da je profesor zmeraj zaslutil, da je v fantu »nekaj zadaj«, in ga spustil naprej.

Lastnika stanovanja, uglajenega, bledega gospoda z nestrpnimi prsti, ki je venomer nekam potoval, je videval le nekajkrat na mesec. Takrat sta se ob srečavanjih na hodniku kratko nasmihala drug drugemu.

Kadar ni vedel, kam bi se dal, se je odpravil na drugi konec mesta, k stricu, prej slikarju, zdaj izrednemu učitelju francoščine na občinski gimnaziji. Pravil je, da je slikanje opustil zaradi neustreznega ateljeja. Ivan ga je rad gledal, kako je zalival rože na balkonu; pri tem je imel izbočen trebuh, levico uprto v bok in glavo pozorno nagnjeno. Med obiskom je Ivan skoraj ves čas molčal. Včasih je utihnil tudi gostobesdni stric in takrat se je v oddaljeno utripanje ur — vsaka soba je imela svojo, »da vnese nekaj življenja« — slišalo le mehko udarjanje pletilk. Stric je po prihodu iz šole namreč najprej padel v širok naslanjač in izvlekel košarico s pletenjem. Vse zimske reči si je sam spletel, pa tudi kakšnemu sramežljivemu samcu se je rad ponudil, da mu kaj naredi. Ivanu se je potem rad potožil, da se kar ne vidi iz dela.

Najraje pa mu je govoril o veliki hiši, ki jo je že osem let zidal nekje na kmetih. Včasih se je tako razvnel, da je začel razgrinjati po mizi načrte z vrisanim salonom, jedilnim prostorom, sanitarijami in kanalizacijo, predvsem pa z »velikim ateljejem, kjer se bom lahko sprehajal ob stenah, kjer bo stalo stojalo kot oltar sredi praznega prostora, zmeraj oblit s svetlobo od steklenih sten«. Neke jeseni ga je celo povabil na gradbišče. Ivan je gledal visoke, zevajoče betonske prostore in se plazil za stricem v blatne, od vaških pobalinov popackane jaške med golimi temelji in v grobo tramovje ostrešja. Da bi stric lahko postavil ogrodje te sive pošasti, je porabil vse svoje prihranke in se zadolžil daleč naprej, tako da so nekateri upniki začeli ugibati, ali bo za življenja sploh lahko poravnal dolgove. Ivana to seveda ni bog ve kako zanimalo. Še na misel mu ni prišlo, da bi strica pred čem opominjal. Raje ga je gledal, kako zardelih lic razgrinja po mizi svoje papirje, kako mu uhaja iz ust otroški smeh in kako hiti nalivati vinjak v kozarce.

Ivan je seveda imel tudi deklet, čeprav bi bolj držalo, ko bi stavek obrnili narobe. Pred letom je spoznal študentko Ksenjo. Samotarsko deklet, ki

se je dotlej izogibalo vsake družbe, se je v nekaj dnevih povzpelo na vrh zakasnele petošolske ljubezni. Nikoli mu ni postalo docela jasno, kaj je zbudilo v njej tak preobrat — zrel videz, ki mu ga je dajala gosta brada, umirjen zven glasu ali polovičen, truden nasmešek, ki si ga je tako rad nadeval na ustnice. Predana mu je bila, kot se reče, z dušo in telesom, on pa z vsem tem ni vedel nič pravega početi. Včasih ga je spremljala skozi park ali pa sedela ob njem v kinu. Dostikrat se ni mogla več premagovati in se mu je kar sredi ulice vrgla okoli vratu. Kot žival se je pognala, z razširjenimi rokami. Oklepala se ga je in mu jecala v ovratnik, on pa jo je enakomerno božal po laseh in ji gledal čez ramo, kamorkoli, recimo v prazno steklenico, ki se je pod škrabljajočim dežjem belila na asfaltu nočnega trga.

Mamo ni nikoli dosti zanimalo, kako mu gre na univerzi. Nikoli pa ga ni pozabila vprašati — po kratkem premolku, ko je delil to vprašanje od drugega pogovora — če dela »tam gori« kakšne neumnosti. Ob tem je navadno, ne da bi bila počakala na odgovor, naglo vstala in si dala kaj opraviti z njegovo potovalko, on pa je le lahko pihnil skozi nos in odkimal v njen pričakujoči hrbet.

Toda v počitnicah je nekega dopoldneva spal s Ksenjo v mamini široki postelji. Tistega dne dekle kar ni hotelo oditi. Pet minut potem, ko jo je skoraj spehal iz postelje, je prišla mama. Čisto po naključju je pol ure prej kot po navadi končala službo. Predstavljal si je sebe in Ksenijo golo med svitki belih rjuh in mamu na vratih, in vedno, ko mu je prišla pred oči ta slika, je moral za trenutek zadržati dih.

Sedel je v naslanjaču, podobnemu polovici jajčne lupine, ob mizici, aluminijastem valju z rdečo ploskvijo. Vilice so se odsotno pogrezovale v oškrbljeno polovico torte. Gledal je skozi debelo, čez vso steno segajočo šipo, ki se je je s stegnjenimi nogami skoraj dotikal. Pridušena oranžna svetloba naokrog je zamolklo odsevala na kromu in steklu. Zaradi kasne ure je bila kavarna skoraj prazna. Za njim se je s hrbtom naslanjalo na šank dekle v zakrpanih farmerkah in debelem brezobličnem puloverju. Komolci so ji počivali na pultu in dlani so ji kot bela lista viseli ob bokih. Lasje, padajoči z napol sklonjene glave, so bili podobni malomarno vrženi črni brisači. Poleg nje so bili tu še štirje starci, ki so za mizico zraven Ivanove metali tarok. Sedeli so kar v razpetih površnikih, z obešalnikov so viseli le dežniki in klobuki. Vratove z gladko izbritimi gubami so pokončno dvigali iz že preširokih srajčnih ovratnikov. Dlani so tiščali tesno ob kartah, ko da se boje sosedovega škiljenja ali pa si niso gotovi, če je v kavarni sploh dovoljeno kvartati. Iz mrmrajočih napovedi igre in podrsavanja kart se je zdaj pa zdaj izvil sesljajoč šum debelejšega gospoda z belimi brki na sivkastem obrazu, kadar je skozi koticke ust potegnil zrak, preden je siknil: »Pas!«

Onkraj šipe so se kot v zatemnjenem akvariju neslišno premikali mimo-idoči. Dijak se je razkrečenih nog nasadil na stebrič, zapirajoč uličico pred kavarno, in počasi bingljal sem ter tja s telovadnimi copati, ki so mu na vezalkah viseli med kolena. Dekle pred njim je z obema rokama stiskalo k prsim zvezke in z eno nogo, ovito okoli druge, lovilo ravnotežje. Na

koncu ji ga je zmanjkalo, in kot jo je zaneslo, tako je nadaljevala pot po pločniku. Fant se je še nekaj časa nasmihal v copate, ki jih je zdaj s kazalcem poganjal okoli vezalk, potem pa si pomel otrplo zadnjico in trdih nog odkoračil v drugo smer. V daljavi so se skokovito postavljale druga nad drugo tribarvne semaforjeve oči. Avtomobili s temnimi okni so kot prazni drseli po mokrem asfaltu in cedili za sabo rdeče sledi. Kdaj pa kdaj je ob vsej višini steklene stene kanila krpica sprijetih snežink.

»Ssst-pas!«

DUNG! je resknila šipa pod peto Ivanovega čevlja. Na steklu je zdaj stalo krhko morsko bitje, raztezajoče tanke lovke od okvira do okvira. Namesto telesa je imelo bel U iz zmletih kristalov. Ta U je zdaj začudeno strmel v Ivana, okamenele starce in ves negibni prostor. Obilna natararica je dekletu v farmerkah ravno podajala kremovo rezino. Ko je počilo, je s kleščicami tako stisnila ploščici, da je krema švrknila na eno in drugo stran pulta. Črno laso dekle pa sploh ni pogledalo k šipi. Z vražičkastimi očmi se je započilo v žensko s predse molečimi kleščicami. Zdravi, živalski zobje so se ji razpirali v tistem smehu. S širokim jezikom si je lizala z zapestja košček kreme.

Končno se je debela gospa zavedela in s poskakujočimi prsmi pritopotala izza pulta. S kleščicami, ki jih še vedno ni odložila, je drsala po cvilečih razpokah in kokodakala:

»Kako, kako se je lahko . . . kako . . .«

Ivan se je vlačil iz naslanjača in prestavljal oči naokrog, kakor da je tudi on le ena od osuplih prič tega pojava na šipi.

»Oprostite . . . najbrž sem se preveč naslonil nazaj, pa je stol zdrknil . . .«

Starci so še vedno kot uliti sedeli drug nasproti drugemu in upirali oči v karte, ki so jih kakor molitvenike držali pod obrazi. Dekle ob šanku je zagrizlo zobe v doljno ustnico in škililo izpod črne štrene las. Sklonjen hrbet ji je preletavalo zadušeno hihitanje.

»Joj, kaj pa naj zdaj? . . . Ja kako . . .«

Dal ji je deset tisočakov in svoj naslov, če bi bilo premalo. Natararica se je za silo pomirila in spet odsopla za pult. Nekaj trenutkov je še drncala s kleščicami po kovinskih policah, potem pa jo je odneslo v zadnje prostore. Ivan je vrgel nase plašč in se pretaknil skozi težka steklena vrata. Pod šipo se je še enkrat skrivaj ozrl na lasnato zvezdo.

Tanek starec z vdrtimi vekami in izstoplim adamovim jabolkom je počasi zrahljal eno od kart in jo z visokega spustil na mizo, ko da se je odluščil list z jesenskega drevesa. Koščeni prsti so se zopet zganili.

»Ssst — zanalašč je brcnil, videl sem ga.«

Z venca rok so počasi padale karte in včasih jih je kdo z odmerjenimi kretnjami odgrabil k sebi.

»Nekakšen tip.«

Razen njih ni bilo zdaj v kavarni nikogar več.

Do doma ni imel daleč. Stopal je po ozki asfaltni stezi, ki je po vsej dolžini prečkala park. Živi meji iz ogolelega šipka in bodičastega listja, ki

se je usnjasto svetilo v mraku, sta se ga skoraj dotikali. Za strehami je včasih sinjkasto blisnilo. Sneg bo. Porinil je dlani na dno plaščnih žepov in si jih pritisnil ob trebuh. Zdaj pa zdaj je pomigal z obrvmi, če se mu je nanje obesila snežinka. Tako tiho je bilo naokrog, da se mu je zdelo, da sliši odmeve lastnih korakov.

Na plaščni rob se je zapelo nekaj kot šipkovo trnje in ga sunkovito ustavilo. Zamrmral je in se ozrl za hrbet. Mala, bela dlan se je razklenila in napeti škric plašča je spet padel k njegovim stegnom. Preména med popolno samoto in človekom, ki je zdaj stal na dosegu roke, mu je prešinila telo z zatrtim odskokom. Potihoma je izdihnil zastali zrak in se ves okrenil. Dekle je bilo tudi zunaj oblečeno le v vrečast pulover. Z ramena ji je visela velika pletena bisaga.

»Grem lahko s tabo?«

Spet je zablisnilo brez groma. Iz teme so začele padati vse gostejše bele krpice. Ivan se je prestopil, izvlekel iz žepa kapo in si jo poveznil na glavo. Dekle je zdaj stalo v počivajoči drži, da se ji je bok pod težo telesa sločil na stran. Roke je prekrizalo na prsih in ga gledalo z nagnjeno glavo. Lasje so se ji lepili po osvetljenem licu. En pramen se ji je dotikal ustnic. V šibki svetlobi oddaljenih svetilk je bil njen obraz ob črnih laseh in grmovju še bolj bel. Snežinke so ji za trenutek postajale po licu in se spreminjale v svetlikajoče se srage. Lase ji je že pregrinjal kristalast prtič. Nasmehnila se je s koticom ustnic in vprašujoče kimnila.

»Mhm,« je grknil in se obrnil.

Dekle je mehko, v korak stopalo ob njem. Nosila je športne copate. Pomislil je, kako mu je kdo ve koliko časa sledila tik za hrbtom, in se nasmehnil. Med potjo do doma jo je le enkrat pogledal. Ramena je tiščala visoko k ušesom, dlani pa je zarinila pod pulover in hlačni rob.

Hodil je po sobah in prižigal luči. Dekle je stalo sredi predsobe. Bisago je spustilo k nogam in se zvedavo nagibalo k vratom, ki so se od vseh strani odpirala vanjo.

»Kar komot bodi, mojega starega še ves teden ne bo,« je prišlo izza stene skupaj s trtjem jajčnih lupin.

»Dosti prostora imaš.«

»Jah.«

Bosa je pricapljala v kuhinjo. Brcnil ji je naproti gospodarjeve copate. Nekaj časa mu je gledala čez ramo v ponev z jajci, potem pa sedla k mizi in scela položila dlani na potiskan prt, s širokimi rožami.

Med večerjo se je kot Ivanu na ljubo sprva ukvarjala z vilicami, pa jih kratko odložila in nadaljevala s kosci kruha, ki jih je z veвериčjo spretnostjo vrtela po cvrtju in nosila v usta. S poslednjim si je prej še otrla mastne ustnice. Vrgla se je znak in obsedela z rokami, sito visečimi ob naslonjalih. Medtem ko ga je gledala z zadovoljnim smehljajem, se ji je kolcnilo. Ivan je pričakoval, da se bo zmedla in se opravičila, ona pa je še vedno z istim zvedavim obrazom potovala po njem in po kuhinji.

Opral je krožnike in zatisnil pipo. V kopalnici je šumel tuš. Razmišljal je, kam jo naj da spat. Gospod je svojo sobo pred odhodom zaklenil,

na tepih v svoji sobi pa je kar brez vsega ni mogel dati. Po predsobi so zatleskali bosi podplati. Mimo mlečne šipe kuhinjskih vrat so šli obrisi golega telesa, ki je stiskalo k prsim kupček obleke. Čez čas je zaslišal od svoje postelje zamolklo prevračanje, ki je kmalu utihnilo.

Slekel se je in stopil v sobo. V prostoru je stala šibka svetloba spečega mesta. Odgrnil je prešito odejo. Ležala je čisto nizko v postelji, brado je držala na objetih kolenih. Še vlažni lasje so ji docela pokrivali obraz. Legel je in se zagnil do prsi, da je dekle spet izginilo. Desnico si je dal pod tilnik in položil levico na glavo, ki mu je ležala ob pasu. Teme se je počasi izmaknilo. Ivanova odprta dlan je zdrsnila na rjuho. Na blazinicah prstov je začutil toplo dihanje in baržunaste dotike ustnic, ki so včasih poljubljali tudi skozi lase. Nekajkrat je potopila v dlan ves obraz in nekaj vročega mu je obliznilo kožico med prsti. Izboklina na odeji se je začela vzpenjati vse više ob roki, dokler mu niso ob ramenu vzniknili črni lasje. Odgrnila si jih je z oči, ki so se ji kdaj za trenutek, tedaj pa široko, odprle. Priprte ustnice so ji bile od poljubljanja ko dve malini. Znova in znova je v nepotešljivih dotikih potovala z njimi po fantovih očeh, vratu, prsih. Včasih je pritajeno zastokala, ko da poljublja svoj lastni obraz v ogledalu, ki lahko le pre-jema, ko da diha v stari ogenj, ki jo bo spet le opekeln in nikoli sežgal. Spet je začela izginjati. Prsti so ji drseli ob fantovih ledjih. Ivan je sločil telo kakor oblak, ki se pretika čez planinski greben. Po trebuhu so mu delale ustnice dolge, parajoče reze. Neustavljivi prsti so mu šli pod kolke, ko da dvigajo k pitju veliko posodo. Zapletel si je v pesti vlažne lase in šel ves k njej. Čez nekaj trenutkov so mu preletele telo jate ognjenih plošč in vsako je spremil s pridruženim krikom in vsakokrat je začutil na sebi droben stisk dekletovih dlani. Obležala je ob njem, skoraj tako kot na začetku. Pogoltnila je slino in se obrnila v steno. Ulegel se je obnjo tako, da se ji je ves prilregel.

»Kaj pa ti?« je zamrmral.

»Ne sekiraj se zame, meni je dobro tako.«

»Z nobenim dekletom mi še ni bilo tako lepo. Resno pravim.«

Dekle je dihnilo kratek nasmeh. Z roko si je šlo za glavo in ga nežno pocukalo za lase. Poiskala mu je tilnik. Prsti so enakomerno gnetli in drseli in ga naglo odnašali v temo.

Zjutraj je Ivana prebudila velika tišina, prihajajoča od zamolke modrine za šipami. Odprl je okno. Po strehah, dvoriščih in cestah je ležal debel sneg. Tu in tam je po izvoženih kolesnicah zahropel avtomobil. Do kraja je stisnil pljuča in pustil, da ga je po snegu dišeči zrak vsega napolnil. Odgrnil je dekle, ki je spet po mačje zvito ležalo sredi postelje, in jo plosnil po goli zadnjici. Trznila je z nogami in se pridvignila, napol spoznala, kaj se dogaja, pa spet padla v posteljo in si začela vleči odejo čez glavo. Ivan pa je vztrajal in kmalu je skupaj z odejo štrbunknila na tepih.

»Sneg, sneg, punca, kaj dremaš? Hočeš, da ti ga prinesem gor in te vso naribam?« In nagca sta spet nadaljevala rokoborbo, dokler ju ni lakota pregnala v kuhinjo.

Ves dopoldan sta se brez pravega početja onegavila po stanovanju. Opoldan je zapihal veter in oblaki so se razšli. Sklanjala sta se skozi okno in gledala na bleščeče bele, blazinaste strehe, na otroke, ki so prihajali in odhajali iz šole in se vrešče zasipavali s kepami. Ivan je predlagal potep po mestnem parku in Ilona je bila koj za to.

Park v našem mestu ima to redko odliko, da se ga ulice dotikajo le z ene strani, tako da ni prave meje med njim in gozdom. Za seboj še slišiš vztrajno brizganje plundre izpod koles, ti pa že hodiš po vijugastih, zametanih stezah, in ko greš mimo poslednje debelo obložene klopi, je ta že vsa pokrižana s krempeljci ptic.

Stopala sta v breg po strmi gozdni stezi. Pred njima je po njej že šel človek s palico in psom, ki je vsako toliko zaznamoval svojo pot s ščepcem rumenih luknjic. Ilona si je obula čez copate polivinilaste vrečke. Z gostimi korakci je teptala sneg in kot nekak buldožer delala stezico za Ivana. Ko ni mogla več, se je zariplih lic obrnila, razpela roke in zviška padla nanj. Naložil si jo je na hrbet in zdrvel s steze po pobočju. Sneg je pihal izpod nog in z nizkih vej, na obraz, za vrat, pod hlačnice. Ivan se je krototal, Ilona pa vreščala in pljuvala v sneg. Oklenila se ga je čez obraz. Nekaj hipov je še utegnil dvigovati noge v nenadnem mrku, pa se je že zaplel in se, še vedno z Ilono na hrbtu, zakotalikal skozi hreščeče grmovje.

Globoko sta dihala. V kotanji je bilo tako tiho. Razgrnil je plašč po snegu, da sta lahko legla. Okoli njiju je raslo pet, šest borov. Gledala sta težko obložene, zelene veje, kako nihajo v šibkem vetru. Čez sinje presledke med vejevjem se je včasih zavrtil zgloodan oblaček. Sonce ju je obžarjalo zdaj z ene, zdaj z druge strani nihajočega debla. Včasih je potegnil močnejši piš. Takrat so se veje borov zganile in komaj slišno završale svojo brezčasno pesem. Kadar sta krošnji trknili druga ob drugo, je v višini prhnil oblak snega. Počasi je padal čez globoko modrino neba, zamigetal mimo sonca in se razposadil vse naokrog, tudi po njunih očeh in ustnicah. Ležala sta v sončnem snegu pod zibajočimi se bori in čas je ležal ob njiju.

Odekano čelo prihajajočih oblakov ju je pregnilo s sivim, bodikastim mrazom. Molče sta vstala in se začela vračati. Bila sta že skoraj v parku, ko je Ilona rekla, da mora nekam iti. Razumevajoče se ji je nasmehnil. Po svoje, polovično se mu je odsmehnila in odšla za drevje. Ko je že celo uro ni bilo nazaj, je šel po njenih sledovih. V velikem loku so šli skozi gozd in se na drugem koncu parka iztekali na razhojen pločnik. Skozi modrikast predvečerni mrak se je vračal proti domu. Sneg je vriskal pod čevlji.

Nobenega pravega dela ni imel, pa je začel piti. Dekleta ni imel, da bi ga ravnalo — Ksenjo je s kratkim udarcem odbil od sebe — pa so mu zrasli dolgi lasje. O tem, kako je prišel do kocastega, po komolcih zaplatanega jopiča, ki ga zdaj kar ne da s sebe, je pa treba nekaj več besed.

Tiste februarske noči se je ob treh zjutraj vračal iz restavracije, ki so jo pravkar zaprli. (Natakarica, ženščina z moškimi rameni, ga je skupaj z dvema nočnima krokarjema izploskala na ulico.) Pod nizkim napuščem stanovanjskega bloka, kjer so stale kante za smeti, se je spotaknil ob noge,

štrleče iz kupa kartonastih škatel. Embalaža pod zidom se je začela razstavljati. Ivan se je zibal naprej in nazaj in krčil in širil oči v mrak. Na koncu se je iz škatel izlegel koščen kmečki fantič v gumijastih škornjih, pumpastih hlačah in omenjenem jopiču. Najbrž je prišel iz svoje vasi, da bi zaslužil kak dinar s čiščenjem snega. Skozi zračnik v zidu je prihajal mlačen, sladkast zadah. Ivanu je zaslabilo. Umaknil se je na pločnik. Fant mu je sledil kot na vrvi. V ulični svetlobi sta zdaj lahko opazovala drug drugega. Ivan je vrgel glavo za tilnik in se zarežal. Čez trenutek pa je trdo uperil kazalec v kmetiča.

»Ti!«

Fantin je stopil pol koraka nazaj. V okroglo odprtih šobah se je pokazal par zajčjih zob. Še vedno ni vedel, kaj se pravzaprav dogaja.

»Daj sem rekel!« je spet zakomandiral Ivan.

Kmetičeve roke so šinile k ovratniku in si ga trdo pritisnile k prsim. Modrikaste ustnice so se mu obupano usločile navzdol, naslednji hip pa se je ves skrčil in napadalno pokazal svoja dva zoba. Ivan se je zopet zakrohotal. S širokimi kretnjami je slekel svoj kožnati plašč in mu ga vrgel pod noge. Fant je odskočil. Nekaj časa je kot kokoš za plotom stegoval in krčil vrat in pogledoval na Ivana, ki se je v sami srajci kadil pred njim. Končno si je le upal razumeti. Previdno je potipal krzveno podlogo in se prismuknjeno zarežal. Naglo je slekel jopič in si poveznil plašč čez pisano jakno. Z jopičem v stegnjenih rokah je prišlamudral do Ivana. Na čudno zverženih ustnicah mu je visel »saj vem, da se šališ — mogoče se pa ne.« Ivan mu je iztrgal jopič in ga z njim ubrisal čez pleča. Ko se je že malo oddaljil, je zaslišal za sabo tanko hihitanje. Kmetič je sprevidel, da sta menda zares »udarila v roko«. Najbrž jo je še istega jutra pobrisal v svojo vas.

Odjuga. Bele gube so zdrsnile na robove rdečih streh. Močno sonce. V žlebovih šumi snežnica, cevi jo izmetujejo na suhe pločnike.

S prebujajočo se naravo se je spreminjal tudi Ivan. Nehal je piti, ko da je bilo turobno zimsko nebo s svojo pego sonca krivo, da se je zavijal v prijetno omotico. Začel je zahajati ven iz mesta, najraje k useku nad železniško progo, ki se je slepo končevala v gozdu. Po obronkih nasipa so rasle mačice. Ulegel se je na prisojno pobočje. Razpel si je srajco do pasu in sklenil dlani pod tilnikom. Sonce je tlelo naravnost vanj. Poznozimski vetrič mu je obletaval gole prsi. Včasih je odprl veke — od svetlobe je vse videl modrikasto — in pogledal na snežne krpe v senci nasprotnega brega. Nad njim so se v sapi méle druga ob drugo šibaste veje z mačicami, mehko sivimi ali pa še v mastno rjavih lupinicah. S komaj slišnim trkljanjem so se krušile v toplo travo.

Včasih je vstal že o mraku, si pred hišo izbral kakšno smer in potem kar naprej hodil za njo — mimo zadnjih mestnih hiš, čez polja, skozi gozd, po hribu gor, po drugem pobočju navzdol. V vaški gostilni je mimogrede kaj pojedel. Spotoma je posedal po neznanih jasad, igral na orglice po žalobnem mraku smrečja in srebal vodo iz mezečih izvirkov. Proti večeru je povprašal za najbližjo avtobusno postajo in se kasno ponoči vrnil v mesto.

Med vso zimo je šel samo enkrat domov. Mati je z dvema prstoma prenašala po stanovanju kocasti jopič in zraven kar naprej ponavljala, da njen sin že ne bo hodil naokrog s sračjim gnezdom na glavi.

»Pa tako lepe kodre si imel! — Kupila sem ti progaste hlače na zvonec, s širokim robom. Glej, teta ti je iz Milana prinesla čevlje s »punto à la Americana«, zadnja moda. Kaj res ne vidiš, da *tiste reči* ne moreš nositi s temi čevlji in hlačami?«

Ivan se je s tem docela strinjal, dodal pa je, da gre *tista* reč prav dobro z njegovimi oguljenimi kavbojkami. Mati se ni mogla več zadržati.

»Za cigana bi se rad naredil, ne?«

»Raje cigan ko tvoj ljubček!«

Zaušnica.

S trepetavimi prsti je izvlekla iz denarnice šop bankovcev in jih zalučala predenj.

»Izgini!«

Pobral je denar, izvlekel iz kota jopič in zaprl vrata za sabo. Potem je prihajala vsak mesec, točno dva dni po prvem, poštna nakaznica.

Tudi na univerzo ni več hodil. Vse bolj jasno mu je postajalo, da tam nima kaj početi, da ga nič tja ne vleče. Obenem pa je čutil, da je z vsem tem nekaj narobe, s tem jesti, spati, hoditi naokrog in dobivati po pošti denar. Čakal je, da se bo kaj zgodilo, da bo dobil odgovor na vprašanje, ki si ga ni zastavil, je pa viselo v zraku. Čutil je, da tesnobe, ki ga je tako pogosto obhajala, ne bo mogel razgnati sam. Zlahka se je spoznal s tropom mladih ljudi, ki so živeli prav tako v tri dni kot on. Obenem pa je ves čas čutil, da je drugačen od njih, prav zaradi svoje razjedajoče negotovosti, medtem ko so oni ležali v svojem brezciljnem življenju kot tjulenji na ledeni plošči. Tudi dolgočasa, pisana družčina je »zamorjenega tipa« rada sprejela vase, predvsem zato, ker se je kmalu pokazala njegova iznajdljivost. Kmalu je postal glavni magister caeremoniae njihovih čudnih zabav in izletov. Sam ni vedel, od kod v njem taka strast po udinganju. Dostikrat je opazil, da to njegovo slabost izkoriščajo, dostikrat si je rekel »danes poslednjič«, pa se je kmalu spet zapletel in sam ponudil kak vabljev predlog. Tako je prišlo tudi do tistega izleta na Krko.

Šotore so postavili na robu velikega travnika, pod prvimi krošnjami gozda. Onkraj čistine je za steno ločja polzela reka. Ivan si je naredil lok in ves popoldan strašil divje race po trstičju. Proti večeru je nabral črvov in, »če rac ni bilo, bojo pa ribe,« odšel nizdol po reki do opuščenege ribiškega pomola. Pa je kar kmalu privezal vrvico ob bruno in se zagledal po negibnem, vedno bolj temnečem zrcalu, obrobljenem z navzgor in navzdol rastočimi krošnjami. Iz ločja se je včasih zaslišalo gaganje in hlastno utripanje peruti.

Kdo ve kdaj se je vrnil k ognju. Povečerjali so že, njegova menažka z rižem je ležala ob žerjavici. Nihče ga ni vprašal, kje je bil, niti, zakaj prihaja tako kasno. Položil je posodo na žareče veje. Nekdo je sklonjen k poslednjim plamenčkom nekaj stresal na velik list papirja. Spretno ga je zvil v škrnicljast tulec, ga na širšem koncu z vrtinčenjem lepo zaprl in pri-

žgal ob smodeči se vejici. Kadeča se stvar je začela krožiti od ust do ust. Ivan se ji je izognil tako, da je dvignil predse menažko in pokazal polna usta. Enkrat je bil že poskusil, pa mu je ostal v spominu le oster ubod v nevajenih pljučih in občutek, kot da je zлил vase kozarec slabega žganja. Razen njega ni kadila le še Judita, dekle, ki je prišlo v družčino nekaj tednov za Ivanom. Zdelo se mu je, da tudi ona stoji vsemu skupaj nekako ob strani. Res je tudi sama nosila pisane puloverje, čudne obeske in kuštrasto bundo, toda vse to se ni moglo nikoli docela zlititi z njeno drobno hojo, vedno pokončno držo in nežnim vratkom. Tako je bilo, ko da jo v skupini nekaj privlači in odbija obenem. Redno je prihajala na zmenke, tam pa skoraj ves čas molčala. Klicali so jo Juda.

Fantje in dekleta so polegali okoli zamirajočega ognja z lici na travi ali na tovariševem telesu. Najstarejši fant — lasje so se mu med sedenjem dotikali trave — je izvlekel iz trave dvocevno frulico s trobilastim ustjem, kakršne uporabljajo pri pastirskih gajdah. Dolgi, nosljivi zvoki so zatipali v temo nad negibnimi telesi. Piščalarjevi prsti so jih podžigali z udržano nestrpnostjo in po malem spuščali z vajeji. Visoki toni so gostoleli in se gnetli drug čez drugega. Včasih so sozvočno zatrepetali, podobni gladini ribnika v vetriču, drugič so se spet razbili v ostro drgetanje od pripeke ponorelih skržakov. Frulica je s svedrastim zvokom zamrla. Fant, po čelu orošen s kapljicami, je obmiroval z zaprtimi vekami.

Ivan se je zdolgočaseno pretegnil.

»Greva malo okoli?« je pomignil Judi.

Dekle se je z enim gibom postavilo na noge. Odvrnila sta se od rdeče svetlobe in stopila v temo. Čez nekaj trenutkov sta začela opazovati kopaste obrise drevja nad nekoliko svetlejšo planjavo. Nad njima so vse gosteje vznikali modri plamenčki, dokler ni celo nebo zamigljalo v starem, neprizadetem strmenju. Ogenj je bil rdeča pičica v daljavi. Na obrazih jima je ležal sveži nočni zrak. Spustil se je v travo. Nekje čisto blizu je grozljivo golčala krastača. Juda mu je položila glavo na bok. Ko je začel govoriti o sebi, ga je s pozornim molkom in tihimi besedami spodbujala, naj gre do kraja, naj bo z njo, ko da je sam. Da je ona kot noč, ki vse sprejema, da je to, kar ji pripoveduje, že dolgo slutila v njem, v rjavih očeh, zastrtih z dolgočasjem. »Govori, govori, dobri fant! Bodi z mano, uživajva do kraja z zvezdami pokrito noč,« je hlastno šepetalo v njej, »to vlažno travo in klice živali, norih od strasti in nevarnosti! Bodi z mano, razbolelo malo deklico!« Ivan je obmolčal in jo zaslišal. Sklonil se je nadnjo.

»Sleciva se.«

Dekle ga je brez obotavljanja ubogalo. Prijel jo je za roko in odpeljal od oblek. Vse bolj se je odmikal od nje — z lakti na zapestje, do konic prstov, do ločitve. Belo Judino telo se je začelo spreminjati v varljivo liso. Še dlje. Stekel je.

»Ivan! Ivan!«

»Juda! Juda!«

Poletela mu je naproti. Pritajil se je v travo. Zgrešila ga je in se zopet izgubila v temi.

»Juda! Juda!«

Stekel je za njo. Zdaj pa je sam udaril v prazno. Po otroško je odpeketal proti ločju. Izdrl je trs, zarjul kot lovec in se zapodil proti smehu, ki je letal po planjavi. Z rokami na prsih je čakala njegov naskok. Kopje se ji je zadrlo pred noge. V dolgem skoku je poletel nanjo in jo podrl v travo. Iz grla so mu še vedno uhajali kriki. Judin smeh se je spreminjal v naraščajoče stokanje. Ukrivljeni prsti so zdaj sekali po fantovem hrbtu, zdaj se kopali v košate lase in si metali njegovo glavo po vratu in prsih. Vrisk. Še dva, trije so zleteli čez travnik, podobni laježu dveh psov. Potem bi lahko le kdo, ki bi bil tako blizu kot Ivan, slišal dihanje dekleta, ki je postalo ženska.

Juda ni odšla. Našla sta si sobo. Ivan se je še vedno sestajal z družino, Juda pa je raje ostajala doma. »Ti pa lahko greš, če hočeš.« Videl je, s kakšnim veseljem razporeja prtiče, premika pohištvo, nosi večerjo na mizo, in odnehal. Juda je bila ptica, ki dela gnezdo, on pa se je v njem dobro počutil. Čez tri mesece mu je povedala, da je noseča.

Ivan je posejal konček brkov.

»Če ga hočeš imeti, pa ga imej. Pomagal ti bom, kolikor bom mogel.«

Juda je slekla kuštrasto bundo in obesila pisane ogrlice na zid. Odšla je za prodajalko v tekstilno veleblagovnico. Nekega večera je prišla domov rdečih vek.

»Zakaj me ne pustijo pri miru! Kar naprej — za pultom, v pisarni, pri kavi: ‚Oprostite, gospodična, se mi samo zdi ali pa vam bomo res kmalu čestitali?‘ Zadaj pa jasno čutim: ‚Si ga staknila, a?‘ To je res čisto brez smisla, ampak ti vrage te ne pustijo v miru delati.«

»Ti, meni se je poročiti ravno tako kakor zopet se vpisati v tretji letnik. Kdaj bi se?«

Poroko so naredili v velikem stanovanju Ivanove mame. Kupila mu je črno obleko in široke rdeče naramnice. Brivec mu je lepo zoblikoval brado. Opral mu je lase in jih majčkeno podstrigel.

»Kako si lep!« mu je šepnila mama, ko sta se pred poročno večerjo pod roko sprehajala po vrtu. »Pravi moški si že. Saj ostanemo skupaj, ne? Zgoraj si lahko naredita čisto dobro stanovanje, kuhinjo bomo pa imeli skupaj.«

»Naredita, kot vama bo prav.«

Judini starši so pripeljali s kmetije sodek vina in celo mrtvašnico puranov in kokoši. Med večerjo sta mu sedela nasproti, zardela od vina in veselja, da se je hči končno rešila »tistih mestnih klatežev.«

»Veste, gospod Ivan,« se je s kimajočo glavo stegnila čez mizo njena mama, »drugače pa je Judita taka punca — no, ne zato, ker sem njena mati, — ampak taka punca, da je lahko vsakemu fantu žal!«

»Seveda, gospa, seveda,« je čeblljal že omamljeni Ivan, ne da bi bil razumel, kaj je pravzaprav hotela povedati. Topla poletna noč je bila. Vzdolž dolge mize, ki so jo prenesli na verando, so ženketali kozarci in vilice. Spodaj v zalivu so kot rumeni otočki migljale luči nevidnih parnikov. Mati je polagala na čašo težke rdeče ustnice. Včasih mu je šla s prsti v lase in si obrnila njegov obraz v svoje globoke modre oči.

»Sin moj...«

Med črnimi trepalnicami je mokro blesnilo in spet je čaša dolgo stala nad usločenim grlom s poljočim jabolkom. Opijeto belo obleko so sekali počasni pregibi zrelega še jedrega telesa. Nekaj čez polnoč jo je, s čelom oprto ob svojo ramo, odpeljal v njeno spalnico. Ko se je čez nekaj časa vrnil, je na maminem stolu našel Judo. Roke so ji počivale pod že nape-tim trebuhom. Srečno se je nasmihala izpod oznojenega čela.

»Ne morem več. Kar naprej letam od kuhinje do mize.«

»Pusti, saj imajo že vsega dovolj.«

Malo si je še oddahnila, pa odšla spat. Gledal je za njo. Stopala je, kot hodijo nosečnice — scela, navzven odpiraje stopala.

Noč se je prevesila. Gostje so odhajali drug za drugim. Ivan jim je stiskal dlani in se veselil, da so vsi ti ljudje prišli tja zaradi njega, da je bil ves ta nori dan posvečen le njemu z Judo. Proti jutru sta ostala sama z ženinim očetom. Stari si je slekel suknjič in razvezal kravato, da so se pokazale osivele kocene. Podajala sta si bariglico z moškatom, ki ga je oče hranil za konec. Ivanu je bilo dobro ob razpetem starcu in iz jutra se rojevajoči bledici razrinjenega prta. Od neopranih krožnikov je prihajal duh po začimbah in se mešal s svežim vonjem jutranje oseke.

»Kje boš pa v službi?«

»Na radiu,« je samogibno skočilo iz Ivana tisto, kar se mu je do takrat nejasno vrtinčilo za robom zavesti. Oče je zadovoljno hmnil. Izza hriba za hišo se je komaj slišno oglasil petelin.

»Drugi vstati, mi pa spati,« mu je pomežiknil starec in s suknjičem čez rame izginil v črni odprtini vrat. Na sivi gladini daleč spodaj pa si že lahko razločil obrise negibnih ladij. Če nisi gledal v prazno, seveda.

Zapustil je gospoda s poslovno aktovko in strica z rožami in se zopet vrnil k mami. Nakupovanje široke postelje, Judin trebuh, kjer so včasih zarogovile nevidne nožice — vse to ga je prešinjalo z dražljivo vrtoglavico, kot takrat, ko je, sedemleten pobič, prvič šel čez reko po ograji mostu. Sinček je dobil po materi lepe, medeno sive oči.

Saj veš: tašča hoče eno, snaha drugo. Včasih se ti potoži ena, včasih druga — zaradi slabo umitega krožnika, zaradi otroka, ki je zbruhal nekaj milu podobnega, zaradi smrkanja med jedjo. Tebi lahko povem, da je najbolj žalostno, kadar začnemo drug drugemu oponašati našo človeško revo, tisti tvoj vsakdan, ki te obkroži, če dvigneš oči od tega branja.

Ivan si je dal še za dva prsta skrajšati lase. Oblekel si je športni suknjič in šel na radio vprašat, če bi ga nemara za kaj res potrebovali. Mama mu je že prej pripravila pot in po nekaj tednih premeščanja po oddelkih je obtičal v zastekleni sobici, kjer je že po dveh dneh spoznal, kaj bo delal nadaljnjih štirideset let. Sprva je oprezno kot žival obvohal vsako novost — po hodnikih švigajoče tajnice, ki se ob srečanjih nasmihajo izpod sveže užganih frizur, šefi, eni se gibajoči s hrupno vsevednostjo, drugi, nevarnejši, z mačjim nasmeškom, ki spodbada srce. Kmalu pa je spoznal, da vse skupaj le ni tako grozljivo, kot se je sprva zdelo. Ob odmorih je pil

v bifeju kavo, vedno več kolegov je spoznaval, vse bolj je vedel, kdo koga s kom in zakaj odriava, poriva, in táko. Tudi tu je, kot v prejšnji mestni klapi, stal vsemu bolj ob strani. Ne bi pa mogel reči, da se ni zabaval, ko je videl, kako na sestankih kolegi pehajo drug proti drugemu osti zakonskih načrtov in osnutkov, ko je spoznaval, kako se za zapletenimi socialno političnimi izrazi skriva nevaren tekmeč, večje stanovanje, dodatek k plači, zastonski izlet ali vsaj popust pri ozimnici. Kakšna burna seja se mu je zdela podobna šahovskemu turnirju, kjer skuša vsakdo uresničiti skriti načrt z premikanjem občeveljavnih figur, vsi pa vedo, da igrajo šah in je najpomembneje priti čim više v lestvico. Sprva so ga kritizirali, češ, da se premalo vključuje v življenje kolektiva. Pa je le napenjal obrvi in pomigaval z rameni. Kmalu je namreč spoznal, da mu tega v resnici nihče ne zameri. Nasprotno.

Zdaj bi lahko zgodbo končal. Ne, lahko bi še kaj napisal, ampak preden bi prebrali pol strani, bi nabrali čelo in odlistali drugam, namrščeni kot mesar, ki so mu prinesli na mizo staro govedino. Če bi ne bilo tistih zvokov, bi bilo zdaj res najbolje končati. Tako pa —

Nekega večera nekega leta je na primer Juda pravkar znosila na mizo krožnike juhe. Sedeli so torej tako pri večerji, mali je včasih med lovom na kapljice maščobe premočno zavihtel žlico in takrat so karajoče planile vanj materine oči. Zada se je na pridušeno javkajočem televizijskem zaslonu prekopicaval reklamni zajec. In tedaj — žlica je obležala na kačasti zmedi testenin pod tekočino — je zaslišal oddaljen boben. Sprva je mislil, da prihaja od televizije ali da sliši utripanje svojega lastnega srca. Pa ne — prihajalo je od vsepovsod, naraščajoči udarci, boben, ki pogrmeva brez zvoka, ki preplavlja s topo, močno, nedoumljivo slo — po čem, po čem?! Obliznil si je ustnice in napel ramena, ko da bo vstal. S širokimi očmi je gledal ženo, sklonjeno nad krožnik in igrajočega se otroka. Čez trenutek, dva, se je boben oddaljil in zamrl. Z zatikajočim se izdihom je spet sedel vase in žlica je znova zakolobarila staro pot. V tistih petih letih z Judo ga je vsako leto dvakrat, trikrat tako obšlo, mimo njegove volje in v najbolj nepričakovanih okoliščinah. Vsakokrat je temu sledila dolga otopelost. Obsedel je kje pod oknom, na tleh, s hrbtom uprt ob omaro, sončni žarki so ležali na njem ali pa so med polkni brlele zvezde. Minute so pronicale skozi prazne oči v glavo, naphano s črno vato.

Poslednjič se mu je pripetilo na glavnem trgu. Sestopal je po stopnišču kavarne, od klepeta s kolegom, po službi, s kavo, vinjakom in odločitvijo, da se skupaj včlanita v lovsko družino. — Roke po šolsko oklepajo aktovko na hrbtu čez razpet dežni plašč, drži med zobmi cigareto, oči letajo sem in tja po trgu. Tedaj zopet udarec. Noge se ustavijo, oči obmirujejo. Udarci, planje ognjenih valov. Oči drsijo po pročeljih hiš, čez golobe na tlaku, čez počasne avtomobile med umikajočimi se ljudmi. Nosnice pijejo zrak. V razprta ušesa lijejo sunkoviti zvoki.

Noge se zganejo. Podplati se spuščajo počasi, široko, scela. Hodi. Neki vogal, ulica. Drevo. Nebo. Izložba. Nova ulica. Hodi. Ženska, pes, dva otroka. Udarjanje pisalnega stroja. Vonj cigaretne dima. Hodi. Roke

drži ob telesu, aktovko ima pobeslo, tako hodi neopazen sprehajalec, dokler se v neki ulici ognjena nabreklost ne izvije iz njega, neustavljivo, in ga pusti za sabo podobnega usahlemu balonu. Mahedravi koraki iščejo najbližjo pot proti domu.

Juda je bila še v službi, sinček pri mami. Ko je vstopil, je z razpetimi rokami legel na tepih in spustil obraz v mehke dlačice. Spet je prihajala otopelost. Podobna je bila luži mlačnega asfalta; dvigala se je čez usta, čez nos, čez ušesa. Preden pa ga je vsega zalilo, ga je obšlo, da je nekoč že tako ležal, na tepihu, z rokami proč. Kakor razbeljena lava v nedrih začepljenega vulkana se je zganil v njem spomin in se zvezal z novimi in novimi, sanje in videnja so prožili drug drugega in vse je zakrožilo v naraščajočem plesu. Prsi so se mu naglo dvigale in oči niso videle, kar je bilo pred njimi. Brezzvočni boben je spet divjal, v stegnih, trebuhu, prsih, glavi. Toda tokrat ga ni sežigala topa bolečina nedoumljive sle. Zdaj je pred njim stala odločitev, jasna in ostra kot sablja.

Zvečer je Juda našla na mizi listek z dvema besedama. Na stolu so skrbno zloženi ležali Ivanova obleka, plašč, aktovka in denarnica. Belega obraza se je opotekla na podstrešje. Kovček z obrabljenimi oblekami je zijal odprt. Nekaj reči je manjkalo.

P. S.: Moj oče je odhajal od moje mame dokaj preprosteje (in dokaj pogosteje). Zmetal je svoje reči v rumeno rjav kartonast kovček in izginil k prijatelju. Tam sta vso noč zapijala očetovo nesrečo. Naslednjega dne po službi je prilomastil v kuhinjo, sunil kovček pod mizo, sedel in položil velike pesti na zribane plohe. Mati je molče položila predenj zvrhan krožnik jote. Ko je jedel, je nas otroke potihoma opominjala k tišini. Lepo počesana je bila tisti dan in nosila je nov predpasnik. Po kosilu je oče odrentačil v sobo in odhrčal svoje popoldansko spanje. Ko se je zopet prikazal v kuhinjo in izginil za časopisom, je mama previdno odnesla kovček v sobo in perilo spet zložila v omaro. Vrnila se je k svojemu platenju, jaz pa sem strpal v kovček sestrico in jo cijazil sem in tja po sobi.